

amb caràcter parcial, com a intrusos orientals; en realitat en el P. Val. i a la Cat. ibèrica la *é* és tan antiga i general com pertot: precisament hem constatat que el valencià Jordi de Sant Jordi és un dels primers que ens donen testimoni irrecusable; en JRoig *menge* rima amb *diumenge* i *mengen* amb *pengen* (Spill, 15798, 8295), i en tot el seu llibre, en els sermons de StV-centF etc.

I mal podia ser una *e* secundària quan la veiem evolucionar tan d'hora cap a *minjar*, forma de tants parlars del català occidental (fins al cim dels Pirineus,⁵ i la Vall d'Aran), que des del català s'estén molt aviat cap a Aragó, Múrcia (*minchar*) i altres zones de llengua castellana (ja en el S. xv, cf. l'obra de Steiger sobre el *Corbacho* de l'Arcipreste de Talavera, p. 40, n. 2), i en trobem una avançada remota fins al Bierzo (*minchar*, GaRey). Tracto ja d'aquesta qüestió, dins el marc dels pretesos casos de canvi català de *á* en *é*, en EntrDL I, 89-90, treball que serà útil de confrontar, igual que MANJAR del DCEC/DECH per tenir a la vista l'ample conjunt. I el substantivat: «el *miyčá* de primavera» de les bèsties: el «*verd*» Benasc; «el senyor demana que li facen «bella mica de *miyčá*» a Perafita de Fades; «donar *miyčá* als polls» (a l'aviram) Les Pauils (1957). A Espot *se la miyžen*, 1964; a l'Alta Ribagorça *se miyžen* (Gavàs 1965). En les valls aragoneses ja s'usa avui *comer* (Bielsa, *yo komébe*, Gistau).

Acabem referint-nos a una important combinació: el *menjar blanc*, que ja figura en JRoig: «per viure cast: / les disciplines, / e, com te dines, / pa y aygua usa, / --- / lo *menjar*, magre: / sols per la vida / --- / let e los ous, / potatges, brous, / lo *menjar blanc*, / fan molta sanc: / doncs, molt sement / e moviment» (Spill, 10123); «*menjar blanc*: leucophagium», JnEsteve: «CARNS: *menjar* delicat: pulmentum --- ADERECOS: *menjar blanc*: leucophagum; mantegades ---», OPou (ThPu.), «no y és real pasta - ne salsa moderna, / *manjar blanc* ni sucra - ne mixta potage, / y, procàs, de Bacus, - nefanda laerna (lleg. *falerna?*), / centre dels golosos - i presó eterna», Fc. Prats, a. 1487 (JMBover, *BiEscrBal.*, 158.37.7); «llepolies com són les seues coquetes de marsapà i les tallades de *minjà-blanc*», Vergés Paulí (*Espurnes* v, 116); AlcM ho deforma abusivament en *menjablanc* sense més raó que una pronúncia descuidada d'alguns mallorquins (pàgina 346), tot i citar *menjar blanc* a Eivissa, l'*Art de Coc* de Mestre Robert i en EmVilanova (p. 349b, § 4). També hi ha *manjar blanco* en castellà (ACastro, RFE VIII, 406) i *blanc manger* en francès; no sé quina antiguitat pugui tenir el *leucophag(i)um* de JnEsteve i OPou, que de tota manera és estrany a excel·lents diccionaris, grecs i llatins. Per a la sospita d'un calc de l'àrab no manca algun fonament (veg. DECH, n. 1), però em sembla insuficient i és idea poc probable.

DERIV.: *Menja* f. [1683, Com. de la Conq., DAG.; Lab. 1840; DAMen.]; *una menja de tal o tal cosa* 'la quantitat que un en pot menjar en un àpat' «patates no: només en tinc 4 quilos, però si vol li faré una *ménja* de faves», StPoldMar (1938: i el bon pagès me'n va vendre 7 quilos), després sentit sovint en el

Maresme; i encara més en l'acc. del DFa., que és la barcelonina. *Menger*. *Mengera* (DFa.). *Mengeria*, -ries 'articles de menjar': «negun hom estrayn qui aport forment, farina, ordi ne altre blat, ne carn ne vi, ne altres coses de *mengeries*, vives o mortes, o altres que en Tortosa se degen despendre, no sie penyorat», *CostTort.* (així ms. 1272, 6v.5b, l'ed. Ol., p. 17, escriu *menjaries*; i, § 1, 17); Belv. i Lab. ho donen com a antiquat i no figura en el vocab. de Mestre i Noé.

Mengívol 'de bon menjar', 'comestible' [Belv.] «Dins un esquey, frontera a la capella, / una celda 's desclou, celda d'abella, / entre'ls braços molsoos d'un penyal: / allà de fruyt *mengívol* lo convida, / sobre jonça afelpada», Atl., Introd., 23d; «encinglant-se la cabra, cerca l'arboç *mengívol* / --- / ombrívol ---», Atl. II, 13a (en l'esborrall de 1867, i en la versió definitiva *esbrota un olm mengívol*); Verd., *La Fugida a Egipte* (O. C. XXIX, 189.15). *Menjable*. *Menjacó*. *Menjada* [CRos, 1764, p. 151, Lab. 1840]. *Menjadis*, -adissa, -adissos. *Menjador*: *home menjador*, DTo. 1647; *menjadoràs*. En el sentit local OPou només registra *sala de menjar*, però el DTo. «sala o lloc on es menja», 1647.

Menjadora: «la menjadora o pesebre: praeseptium», ThPu., 33; avui, encara que està en concurrència amb GRÍPIA, mot del Centre-Nord del Princ.; *menjadora* té gran extensió, des del cat. central fins cap a l'Emp., i l'Alt Pallars: per a la de les vaques a la quadra o al corral, anoto *menjadóra* a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (*menj.* Tor, 1932-34); també Mallorca (DFgra.). En el P. Val. està en concurrència amb *pe-sebre* (que Sanchis Guarner creia autòcton: no ho és en el Princ., certament, sinó castellanisme, però quant al val. central és probable que tingués raó, si bé amb caràcter de mossarabisme); en algunes zones coexisteixen, amb distinció: a Simat de Valldigna *pežébre* per a cavalls i muls, però una *miyčáora* de barrons per a «borregos»; a Alcúdia de Crespins, són equivalents *miyčáores* i *pezebréts*; a l'Alta Ribagorça en -dera: «farem una *miychadera* de cimén» (Ferraz, 78).

A Men. és sui generis la cosa, que podem veure representada en un bon gravat de *Die Balearen* de l'Arx. Ll. Salvador (II, 300): buit de forma quadrada i alhora triangular (el triangle damunt el quadrat) obert en una «paret» de tanca, i amb dues pedres llargues que formen el capdamunt del triangle, i una altra que forma la base del quadrat: sembla que siguin per donar pastura a algun bestiar, car un home hi està baixant unes branques. *Menjadorada*. *Menjadura*. *Menjaire*. *Menjament* [DTo. 1647].

Menjança 'insectes paràsits, especialment els que piquen l'home, de la cintura per amunt' [Llull]: «si sentim puçes ni *menjança* en nostre lit --- sentir puçes o altra *menjança*; si no volem sentir puçes, poys ---», *Blanq.* (NCl. I, 161.27): avui mot del cat. central (agradava el terme a JM de Segarra que el va usar expressivament c. 1917-22 en obres teatrals), que segons AlcM no fóra de les Illes ni del P. Val., però està en ús fins als nostres Pir. centrals («la pitarra no és insecte sinó *menjánsa*» Estaon de Cardós, 1934); *men-*